

Andrija Kozina

Hrvatsko vojno učilište “Petar Zrinski”,
Zagreb

UDK 355.23(497.5)“1991/21“
378.6:355] (497.5)“1991/21“

Primljeno: 17. 6. 2013.

Prihvaćeno: 9. 12. 2013.

Pregledni članak

HRVATSKO VOJNO UČILIŠTE – USTROJ I ULOGA¹

Sažetak

Vojno je osoblje najveća vrijednost i prednost Oružanih snaga Republike Hrvatske. Domoljublje, školovanost, obuka, stega, vođenje i sposobnost prilagodbe u svakoj situaciji njegove su najbolje sposobnosti koje se svakodnevno potvrđuju u provedbi misija i zadaća u zemlji i inozemstvu. Postojeći sustav školovanja časnicima daje određena znanja, sposobnosti i vještine nužne za provedbu zadaća na različitim dužnostima u svim sastavnicama OS RH. Svaka je vojna nastava sastavni i neodvojivi dio izgradnje vojske kao institucije. Vojne škole u cijelom svijetu prolaze transformaciju radi prerastanja u mjesta razvoja, kvalitetnog poučavanja i obrazovanja temeljena na znanstvenim istraživanjima. Istinske demokratske oružane snage zahtijevaju potpuni vojni profesionalizam, koji se postiže dobro organiziranom obukom, rastućom izobrazbom i cjeloživotnim učenjem dočasnika i časnika za prilagodbu suvremenom vojnom okruženju i radu u sadašnjim i budućim vojnim savezima (NATO, EU, UN).

U vojnom obrazovanju uočena je tendencija napuštanja tradicionalnoga i zatvorenoga vojnog obrazovanja, a sadašnje se vojno obrazovanje prilagođava novim oblicima ratovanja i samom razvijanju širega sveučilišnoga obrambenog i općeg obrazovanja. Pred Hrvatsko vojno učilište postavlja se jedan od većih izazova, a to je povezivanje civilne i vojne izobrazbe koja se temelji na sveobuhvatnom pristupu.

Ključne riječi: Hrvatsko vojno učilište,
vojne škole, sigurnosno i obrambeno obrazovanje

¹ Stavovi izneseni u članku izražavaju osobno mišljenje autora, nisu službeni stavovi institucije u kojoj radi niti se odnose na stanje i odnose u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

1. Uvod

Sa sigurnošću možemo reći da se suvremeno sigurnosno okruženje razlikuje od onoga koje je prevladavalo do početka devedesetih godina 20. stoljeća. Tadašnji izazovi nacionalnoj i međunarodnoj sigurnosti bili su opasnost od izbijanja konvencionalnoga rata i organizacija obrane, a sad su se pojavili novi, netradicionalni oblici prijetnji kao što su porast naoružanja za masovno uništenje, terorizam, povećanje broja militantnih država povezanih s organiziranim kriminalom, etnički sukobi, velike migracije stanovništva zbog raznih oblika sukoba. “Na kraju krajeva, ima li vojska budućnost? Naravno, samo kao vojska koja će svojom organizacijom, opremljenošću, obučenošću, i profesionalizmom biti pripravna za provedbu vojnih operacija kao sastavnica strateške operacije državne važnosti” (Barić, Barišić i Mareković, 2003, 276). Zbog svega se toga i obrazovanje pripadnika oružanih snaga mora prilagoditi novim izazovima. Rad hrvatskih časnika u međunarodnom, kompleksnom sigurnosnom okruženju zahtijeva multidisciplinarni pristup školovanju. Upravljanje najnovijim obrambenim sustavima i raznim tehnologijama te njihovo korištenje zahtijeva visokostručno i specijalizirano osoblje koje će biti u stanju najkvalitetnije iskoristiti sve prednosti rečenih sustava i tehnologija. U provedbi svakodnevnih zadataka koje se postavljaju pred oružane snage javlja se potreba za stalnim razvojem postojećih i uspostavljanjem novih znanstvenih disciplina. Slijedom toga, potrebno je povećati razumijevanje važnosti stvaranja kompetentnoga osoblja koje će biti osposobljeno za rad u združenim multinacionalnim zapovjedništvima Sjevernoatlantskoga saveza (*North Atlantic Treaty Organization*, NATO).

Usvajanjem Nacionalnoga okvirnog kurikulumu, kojim se definiraju temeljne odgojno-obrazovne vrijednosti, u Hrvatskom vojnom učilištu (HVU) “Petar Zrinski”, kao jedinog visokoobrazovnoj vojnoj ustanovi Oružanih snaga Republike Hrvatske (OS RH), promišlja se o nužnim promjenama nastavnih planova i programa za sve vojne škole. Vojna je nastava sastavni i neodvojivi dio izgradnje vojske kao institucije. Identitet vojnih škola u cijelom se svijetu mijenja i one bi trebale prerasti u mjesta razvijanja, promjena, znanstvenih istraživanja, kvalitetnog poučavanja i odgoja. “Ustanove za vojno obrazovanje nisu slijepi kolosijek za one koje negdje drugdje ne trebamo ili uopće više ne trebamo” (Genschel, 2001, 18).

2. Razvoj Hrvatskoga vojnog učilišta “Petar Zrinski”

U listopadu 1991. ustrojeni su početni oblici izobrazbe časnika organiziranjem časničkih tečajeva u Kumrovcu, Varaždinu, Zagrebu (vojarna Borongaj) i Samoboru. Na tim je tečajevima počela izobrazba časnika pješništva, topništva, inženjerije i protuzračne obrane. Već krajem 1991., zbog potreba za proširenjem obuke hrvatskih časnika u temeljnim vještinama ratovanja, organizacije i zapovijedanja postrojbama, u vojarni na zagrebačkom Črnomercu, Ilica 256b, ustrojen je Časnički centar Hrvatske vojske (HV). Ispočetka su se održavali kratki tečajevi za pripadnike Zbora narodne garde i Hrvatske vojske koji su dolazili s bojišta i nakon provedene izobrazbe vraćali se u svoje postrojbe. Hrastović (2005, 109) kaže da je u početku izobrazba dočasnika i časnika

trajala samo 10 do 15 dana, zatim se njezino trajanje produžuje na mjesec dana i, na-
posljednju, od rujna 1992. do kraja Domovinskoga rata, postaje tromjesečna i šestomje-
sečna. Zbog potreba za povezivanjem školovanja časnika i dočasnika, Časnički centar
Zagreb 1997. postaje temelj za ustrojavanje Hrvatskoga vojnog učilišta “Petar Zrinski”,
u kojem su se počeli razvijati razni oblici izobrazbe. “Usporedno sa razvojem postrojbi,
postavljao se i zahtjev za razvitkom ostalih ustanova hrvatske vojske pogotovo onih
koje su služile obuci i izobrazbi” (Jug, 2005, 81).

Nazor (2005, 22) ističe da se u Zapovijedi o osnivanju časničkoga centra HV-a
spominju samo tečajevi za časnike, a dokumenti koji govore o tome pokazuju da je u
to vrijeme izobrazba osim časnika obuhvaćala dočasnike i vojnike. Prva vojna škola
koja je ustrojena 1992. bila je Dočasnička škola², a iste su godine ustrojeni Mornarički
nastavni centar u Splitu³ i Zrakoplovno nastavni centar u Zadru⁴. Samim razvojem, ja-
čanjem, opremanjem i složenijom organizacijskom strukturom javlja se potreba za ško-
lovanjem zapovjednoga kadra, te se 1993. ustrojava Zapovjedno-stožerna škola “Blago
Zadro” (ZSS) kao najviša vojna škola OS RH.

Početkom 1995., zbog sve veće potrebe za znanjem stranih jezika,⁵ počinje raditi
Škola stranih jezika “Katarina Zrinska” (ŠSJ). Ratna škola “Ban Josip Jelačić” (RŠ),
kao najviša razina vojne izobrazbe, ustrojena je 1998. godine.

Glavne se faze u razvoju sustava vojne izobrazbe u OS RH od 1991. do danas
mogu podijeliti na sljedeća razdoblja:

- **Domovinski obrambeni rat** – tijekom borbe za nacionalnu opstojnost od 1991.
do 1996. težište obuke bilo je na pripremi, organizaciji i provedbi borbenih opera-
cija na ratištu. Izobrazba i obuka koja se tada provodila bila je u izravnoj potpori
borbenih operacija koje su se odvijale u Republici Hrvatskoj. Tijekom Domovin-
skoga rata izobrazba na taktičkoj razini bila je u odgovornosti grana (Hrvatske
ratne mornarice /HRM/ i Hrvatskoga ratnog zrakoplovstva i protuzračne obrane /
HRZ i PZO/), a izobrazba na operativno-strategijskoj razini u odgovornosti Glav-
noga stožera HV-a i provodila se na Hrvatskom vojnom učilištu.
- **Poslijeratno razdoblje – ulazak u mirnodopsko razdoblje 1996. – 2002.** – do-
lazi do velikih promjena u sustavu izobrazbe u Oružanim snagama Republike Hr-
vatske. Sustav izobrazbe na taktičkoj razini okrupnjava se i organizira u tri gran-
ska učilišta (Hrvatska kopnena vojska /HKoV/, HRM i HRZ i PZO), formiraju
se škole na operativno-strategijskoj razini (Zapovjedno-stožerna i Ratna škola /
ZSS i RŠ/), kao i Škola stranih jezika (engleski, njemački, francuski i talijanski).
U tom se razdoblju intenzivno provodi program *Military Professional Resources*

2 Dočasnička škola imala je zadaću obuke dočasnika za potrebe Hrvatske kopnene vojske. Godine 1993.
premještena je u Jastrebarsko.

3 Mornarički nastavni centar u Splitu imao je zadaću školovanja dočasnika i časnika za potrebe Hrvatske
ratne mornarice.

4 Zrakoplovno nastavni centar u Zadru imao je zadaću školovanja dočasnika i časnika za potrebe Hrvatskoga
ratnog zrakoplovstva i protuzračne obrane.

5 U listopadu 1994. u Hrvatsku dolazi američka tvrtka *Military Professional Resources Incorporated*
(MPRI), nakon što je dobila dopuštenje Državnoga tajništva. Zadaća MPRI-ja bila je pomoći u uspostavi
civilnoga nadzora nad hrvatskim oružanim snagama.

Incorporated – Democracy Transition Assistance Program (MPRI – DTAP), koji je započeo u ožujku 1995. godine. Program MPRI – DTAP znatno je utjecao na promjenu načina promišljanja, organizaciju i provedbu sustava školovanja i izobrazbe.

- **Razdoblje funkcionalnoga preustroja 2002. – 2007.** – sustav izobrazbe još se uvijek temeljio na granskoj (zapovjedništva za izobrazbu i obuku HKoV-a, HRM-a i HRZ-a i PZO-a) i operativno-strategijskoj razini (Zapovjedništvo za združenu izobrazbu i obuku – ZŠŠ, RŠ i ŠSJ). Glavno je obilježje te faze organizacija i provedba izobrazbe na razini grana i združenoj razini. U to vrijeme počinje izobrazba kadeta u suradnji sa sveučilištima u Zagrebu i Splitu. Odrednicama Dugoročnoga plana razvoja definiran je vojno-obrazovni sustav, postavljena Doktrina školovanja za potrebe OS RH za razdoblje 2005. – 2010. te usvojen Koncept izobrazbe za potrebe OS RH.
- **Jedinstvena visokoobrazovna vojna ustanova 2007. – 2011.** – utvrdilo se da je sustav izobrazbe potrebno ponovno organizirati i provoditi u jedinstvenoj visokoobrazovnoj vojnoj ustanovi, HVU-u “Petar Zrinski”, ali s novom, manjom i racionalnijom organizacijskom strukturom i manje osoblja. Počela je izrada novih planova i programa modularnoga tipa, nastavljena je izobrazba kadeta, radi se na integraciji i razvoju sustava civilno-vojnoga školovanja, intenzivirana je modernizacija učioničkih i smještajnih kapaciteta te primjena novih nastavnih metoda i provedba specijalističkoga dijela izobrazbe u suradnji s obučnim postrojbama i središtima za obuku HKoV-a i središtima za obuku HRM-a, HRZ-a i PZO-a i Zapovjedništva za potporu.
- **Transformacija u visokoobrazovnu i znanstveno-istraživačku ustanovu.** U rujnu 2011. donesena je Odluka ministra obrane o postupcima i radnjama za pokretanje međusveučilišnih interdisciplinarnih studijskih programa u akademskoj godini 2012./2013. za potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske i obrambeno-sigurnosnoga sustava Republike Hrvatske. U skladu s Odlukom, Hrvatsko vojno učilište “Petar Zrinski” započelo je transformaciju iz vojnoga učilišta u visokoobrazovnu i znanstveno-istraživačku ustanovu.

Tatalović i suradnici (2009) napominju da je analizom visokoškolskoga obrazovanja u državama članicama NATO-a i državama Jugoistočne Europe uočena tendencija napuštanja tradicionalnoga i zatvorenoga vojnog obrazovanja, a sadašnje je vojno obrazovanje prilagođeno novim oblicima ratovanja i samom razvijanju širega sveučilišnoga obrambenog obrazovanja. Svaka škola, pa i vojna, stalno traga za uspješnim načinima odgoja i obrazovanja (metodama i postupcima) koji su lako mjerljivi. Vojne škole moraju biti učinkovite te zadovoljavati potrebe nalogodavca, polaznika škole, nastavnika i svih ostalih dionika vojnoga obrazovanja. Vojno je obrazovanje pod skrbi države i društvo časnike i dočasnike obrazuje na javni trošak. Hrvatsko vojno učilište stare planove i programe prilagođava novim standardima, vrijednostima, svrhovitosti i kompetencijama. Kurikularno planiranje u prvi plan stavlja ishode učenja⁶ – ono što polaznik vojne

6 Ishodi učenja (engl. *Learning Outcomes*) kompetencije su koje je osoba stekla učenjem i dokazala nakon postupka učenja (Zakon o hrvatskom kvalifikacijskom okviru, 2013.).

škole mora tijekom školovanja naučiti, što treba znati i umjeti napraviti, koje vrednote prihvaća. Kurikul vojnih škola mora dati odgovor na pitanja zašto se nešto uči, što se uči i kako se uči. Samo planiranje kurikula trebalo bi se izvoditi na sljedećim razinama: razina države-ministarstva (nacionalni kurikul vojnoga obrazovanja), razina ustanove (kurikul vojnoga učilišta), razina predmeta (predmetni kurikul).⁷

Hoće li kurikul vojnih škola uspjeti nametnuti profesionalnost i nove vrijednosti koje se postavljaju kao izazov vojnomu školovanju? Iako problem nije toliko inicirao stručne skupove i rasprave, sve je veće nastojanje Hrvatskoga vojnog učilišta da se usredotoči na najvažnije što bi se moglo staviti pod novi kurikul vojnih škola. Istodobno se ostavlja prostor za neke dodatne programske inicijative i stalno usavršavanje vojnoga kurikula.

2.1. Pojmovno određenje nekih elemenata sustava vojnoga školovanja

Kako bi se lakše razumio sustav vojnoga školovanja, u Doktrini školovanja za potrebe OS RH u razdoblju 2005. – 2010. (2005.) i Konceptu izobrazbe za potrebe OS RH (2007.) definirani su elementi vojnoga sustava školovanja. Abecednim se redom donose samo neki, koji su specifični i spomenuti u radu.

Funkcionalna izobrazba oblik je vojno-civilnoga školovanja kojim se stječu potrebna znanja i vještine radi kvalitetnog obnašanja dužnosti i dopune osobne vojno-stručne specijalnosti.

Funkcionalno školovanje ono je koje pojedincu osigurava znanja i vještine potrebne za provedbu ili poboljšanje provedbe povjerenih mu poslova i zadaća, a neposredno ne utječe na karijeru. Trajanje funkcionalnoga školovanja kraće je od redovitih oblika slijedno rastućeg školovanja, a provodi se u granskim školama i specijaliziranim središtima i postrojbama OS RH.

Izobrazba je trajni proces usvajanja znanja, vještina i sposobnosti pojedinca tijekom *školovanja, obuke i drugih oblika usavršavanja i osposobljavanja*, koji mu omogućuje samostalno odlučivanje i djelovanje u različitim situacijama. Antić (2000) smatra da je izobrazba obrazovanje usmjereno na posebno stručno umijeće i stjecanje profesionalnih navika.

Modul (blok) temeljna je programska i organizacijska cjelina za planiranje nastave i izradu nastavnih sadržaja na osnovi koje se usklađuju resursi izobrazbe i provede kolegiji. Moduli (blokovi) sastoje se od tečajeva i nastavnih predmeta.

Obuka je organizirani i planirani program stjecanja znanja i vještina koji zahtijeva uspješno obavljanje određenog posla ili aktivnosti. Usmjerena je na stjecanje

⁷ *Nacionalni kurikul vojnoga obrazovanja* obuhvatio bi nastavne planove i programe te ostale zajedničke sadržaje u različitim vrstama vojnoga obrazovanja. *Kurikul vojnoga učilišta* obuhvaća sve aktivnosti kojim učilište dopunjava, pojačava ili proširuje obrazovni proces. On obuhvaća metode poučavanja i aktivnosti usmjerene na kompetencije i ishode učenja, materijal koji se koristi da bi se poboljšalo učenje, okruženje u kojem se provodi poučavanje, sustav vrednovanja i evaluacije obrazovnih postignuća, kulturu i sustav vrijednosti vojnoga učilišta. *Predmetni kurikul* sastoji se od aktivnosti koje nastavnik provodi u poučavanju polaznika škole da bi ispunili ishode učenja te stekli potrebne kompetencije.

specifičnih znanja i vještina u izvršavanju konkretnih zadaća. Potkonjak i Šimleša (1989, 135) poistovjećuju obuku s nastavom.

Profesionalni razvoj proces je stjecanja novih znanja, vještina i sposobnosti za preuzimanje složenijih dužnosti, odnosno dužnosti većega stupnja odgovornosti, a potpora je i sustavu promicanja u viši čin.

Program je odgovarajuća zaokružena cjelina usmjerene izobrazbe pripadnika OS RH za određenu dužnost i djelatnost unutar roda i grane, kao i za potrebe združene (intergranske) djelatnosti te strateškoga upravljanja i vođenja sustava obrane. Programi se dijele na odgovarajuće razine, a sastoje se od kompatibilnih modula (funkcionalno povezanih znanja, vještina i sposobnosti) na temelju kojih se definiraju nastavni planovi i sadržaji školovanja. Programi su slijedno povezani i u funkciji su profesionalnoga razvoja. Anić (1994) definira program kao sadržaj i cilj rada neke djelatnosti koji treba provesti.

Program “KADET” integrirani je oblik civilno-vojnoga školovanja kojim se školuju kandidati za časnike za potrebe borbenih rodova i rodova borbene potpore te je primarni oblik školovanja za karijerne časnike.

Slijedno rastuća izobrazba ona je izobrazba koja osposobljava pojedinca za izvršavanje zadaće višega stupnja odgovornosti te osigurava stjecanje optimalne razine znanja za konkretnu višu dužnost.

Školovanje je vremenski ograničen planski proces stjecanja teorijskih znanja i vještina, u školama i drugim obrazovnim institucijama, a radi osposobljavanja polaznika za obnašanje odgovarajućih dužnosti u organizaciji. Antić (2000) smatra školovanje aktivnim sudjelovanjem u odgoju i obrazovanju preko odgovarajućih vrsta škola.

Tečaj je oblik temeljne izobrazbe časnika i dočasnika OS RH za stjecanje osnovnih znanja i vještina iz odgovarajućega područja povezanih s obnašanjem dužnosti. Mogu se održavati pojedinačno i slijedno, semestarski, polugodišnje i godišnje kao sastavnica funkcionalne izobrazbe ili pojedinog programa/modula neke od razina izobrazbe. “Tečajevi su jedinice skupnog poučavanja u definiranom razdoblju (obično traju jedan semestar) posvećene određenoj temi” (Puljiz i Živčić, 2009, 145).

Vojna izobrazba karijernih časnika i dočasnika integrirani je oblik vojno-civilnoga školovanja kojim se školuju časnici i dočasnici za zapovjedne i stožerne dužnosti.

Vojno-civilno školovanje specifičan je oblik izobrazbe građana RH za potrebe OS RH kojim se civilne osobe osposobljavaju za vojnu karijeru, a djelatne vojne osobe za nastavak usavršavanja radi napredovanja i daljnjega profesionalnog razvoja.

Vojno-strukovna izobrazba integrirani je oblik vojno-civilnoga školovanja kojim se školuju časnici i dočasnici za potrebe funkcionalnih područja, službi i struka OS RH.

3. Hrvatska kao članica NATO-a

Članstvo u Sjevernoatlantskom savezu jedan je od ključnih sporazuma koje je sklopila Republika Hrvatska, a vezan je izravno uz nacionalnu individualnu sigurnost. Hrvatska je još 1994. izrazila želju za aktivnim sudjelovanjem u NATO-ovu programu Partnerstvo za mir⁸, koji je vidjela kao mehanizam za suradnju s članicama NATO-a. Nakon pet godina, na NATO-ovu samitu u Washingtonu u travnju 1999., Hrvatska je prvi put sudjelovala u svojstvu promatrača, a nedugo zatim, u svibnju 2000., potpisuje sporazum o pristupanju programu Partnerstvo za mir. Hrvatska se jasno određuje kao zemlja koja je za izgradnju dobrosusjedskih odnosa i stvaranje mira u regiji na osnovi suradnje i zajedničkoga djelovanja. Sam je ulazak u NATO i Europsku uniju (EU) postavljen kao strateški cilj Hrvatske. Ulaskom u program Partnerstvo za mir Hrvatskoj se pruža mogućnost za razvijanje odnosa i s NATO-om kao organizacijom i sa zemljama članicama. Hrvatska se preko partnerskih ciljeva jasno odlučuje za sudjelovanje u mirovnim i humanitarnim misijama koje vodi NATO. Samim ulaskom u Akcijski plan za članstvo (*Membership Action Plan*) 2002., Hrvatska formalno komunicira sa Savezom godišnjim izvještajima o pripremama. Na zahtjev Sjedinjenih Američkih Država u svibnju 2003. dolazi do potpisivanja tzv. Američko-jadranske povelje o partnerstvu između Albanije, Hrvatske i Makedonije. Tom se poveljom želio ojačati mir, demokracija i stabilnost u regiji i omogućiti ubrzani ulazak tih zemalja u NATO (Vukadinović, 2006). Početkom 2004. kao aktivni su se sudionici Američko-jadranskoj povelji pridružile Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora, iako nisu u programu Partnerstvo za mir. Godine 2005. američki Kongres usvaja rezoluciju kojom se podupire ulazak Hrvatske u NATO. Na temelju niza uspješnih reformskih rezultata i dokazanog savezništva u Afganistanu, Republika Hrvatska 2006. dobiva poziv za buduće članstvo u NATO-u kroz riječi deklaracije iz Rige (Vukadinović, Vukadinović i Božinović, 2007).

Republika Hrvatska postala je 1. travnja 2009. punopravna članica NATO-a, jedinstvenoga vojno-političkog saveza osnovanog na temeljnim vrijednostima i interesima zemalja članica: slobodi, vladavini prava, demokraciji, tržišnom gospodarstvu, međunarodnoj solidarnosti i stabilnim međudržavnim odnosima. Danas se ne može sa sigurnošću znati što Hrvatsku čeka u budućnosti, ali članstvo u NATO-u jamči joj bar nekakvu sigurnost. Samo članstvo na neki način počiva na solidarnoj kolektivnoj obrani zemalja članica. Članak 5. Sjevernoatlantskoga ugovora govori o tome da će napad na jednu članicu Saveza biti shvaćen kao napad na sve njih, a na taj će napad cijeli NATO primjereno odgovoriti. Božinović (2008) kaže da je danas NATO politička zajednica unutar koje nema mogućnosti izbijanja većih sukoba i ratova, ali ujedno i zajednica u kojoj svaka država zadržava vlastiti pravni identitet. Samim tim Hrvatska dobiva snažno jamstvo sigurnosti svojega teritorija, svoje državnosti te dobrobit i napredak za svoje građanstvo. Naravno, obveza je Republike Hrvatske reagirati bude li neka druga članica Saveza ugrožena ili napadnuta. Sjevernoatlantski savez ne nameće svojim članicama obrambene reforme ni sam razvoj oružanih snaga, kao ni to hoće li

8 Engleski naziv programa je *Partnership for Peace* (PfP).

oružane snage biti profesionalne, miješanoga ili ročnoga sastava. On traži snage koje se mogu ravnopravno uključiti u samu aktivnost Saveza. “Republika Hrvatska mora sama formulirati svoj vlastiti model obrambene reforme, odnosno sama definirati najbolji način svog doprinosa Savezu, u skladu sa svojim mogućnostima” (Barić, 2004, 62).

Svi vojnici, dočasnici i časnici OS RH moraju biti pripremljeni za rad s pripadnicima drugih narodnosti i različitih kultura. Isto tako, moraju predstavljati Republiku Hrvatsku kao interkulturalnu i demokratsku zemlju. Zbog rečenog, zadaća je Hrvatskoga vojnog učilišta da interkulturalnim kurikulumom pripremi dočasnike i časnike za kvalitetno izvršenje dobivene zadaće.

4. Sastavnice Hrvatskoga vojnog učilišta

Pravilnikom o načinu i uvjetima školovanja za potrebe Oružanih snaga na vojnim učilištima, školama u građanstvu i inozemstvu (2003) definirane su sve vrste školovanja koje se provode u OS RH ili izvan njih za potrebe OS RH. U Strateškom pregledu obrane (2005.) napominje se da je Hrvatsko vojno učilište prije svega organizirano kao obrazovna institucija, a ne kao vojna postrojba. Godinu poslije, u skladu s Dugoročnim planom razvoja Oružanih snaga Republike Hrvatske 2006. – 2015. (2006), Hrvatsko vojno učilište definirano je kao visokoobrazovna vojna ustanova koju čine sljedeće vojne škole: Ratna škola, Zapovjedno-stožerna škola, Časnička škola, Dočasnička škola i Škola stranih jezika.

4.1. Ratna škola “Ban Josip Jelačić”

Zadaća je Ratne škole osposobljavanje časnika za stratejsku razinu zapovjednih i stožernih dužnosti. U toj se školi, koja je ujedno i najviša razina izobrazbe časnika u OS RH, školuju časnici razine pukovnik/kapetan fregate do brigadir/kapetan bojnoga broda, a školovanje traje 10 mjeseci. Na toj se razini školovanja provodi i tečaj stratejskoga planiranja. Ratna škola priprema časnike za obnašanje najodgovornijih i najviših zapovjedno-stožernih dužnosti u Oružanim snagama, za upravljanje procesima i sadržajima stratejskoga planiranja te za vođenje složenoga procesa upravljanja resursima obrane. Na Ratnu školu upućuju se visoki časnici koji su uspješno obnašali visoke zapovjedno-stožerne dužnosti te sa završenom zapovjedno-stožernom školom.

Ratnu školu kao najvišu razinu vojne izobrazbe ne pohađaju samo visoki časnici OS RH nego i djelatnici Ministarstva unutarnjih poslova, Državne uprave za zaštitu i spašavanje te djelatnici drugih srodnih/povezanih tijela državne uprave. Ratna je škola otvorena i za prijateljske zemlje u okružju, zemlje članice Europske unije i NATO-a.

4.2. Zapovjedno-stožerna škola “Blago Zadro”

Zadaća je Zapovjedno-stožerne škole osposobljavanje časnika na intergranskoj zapovjedno-stožernoj izobrazbi za zapovijedanje i vođenje na združenoj razini i obnašanje viših zapovjedno-stožernih dužnosti. To je vojna izobrazba karijernih časnika gdje se časnici osposobljavaju za razumijevanje problema taktike, razumijevanje integriranja

snaga različitih grana u operacijama te za kreativno promišljanje provedbom stožernih procesa u pripremi i provedbi taktičkih operacija. Na tečaj se upućuju časnici sa završenom naprednom časničkom izobrazbom koji su određeno vrijeme uspješno obnašali dužnosti najmanje zapovjednika satnije/bitnice ili odgovarajuće zapovjedno-stožerne i druge dužnosti u zapovjedništvima bojne i brigade.

Školuju se časnici razine satnik/bojnik, a školovanje traje 10 mjeseci. Na toj se razini provode sljedeći tečajevi:

1. Tečaj za zapovjednika bojne
2. Tečaj za zapovjednika brigade
3. Tečaj za višeg stožernog časnika.

Kako bi se rasteretila Zapovjedno-stožerna škola i omogućio profesionalni razvoj časnika koji nisu na zapovjednim i voditeljskim dužnostima, organizirana je vojno-strukovna izobrazba čija je zadaća osposobljavati časnike za kvalitetno izvršavanje dobivenih zadaća i obnašanje složenih dužnosti u funkcionalnim područjima. Ta je izobrazba vojno-strukovna i namijenjena je časnicima i rukovoditeljima u funkcionalnim područjima do čina pukovnika. Zapovjedno-stožerna škola otvorena je, kao i Ratna škola, za sve prijateljske zemlje u okružju, zemlje članice Europske unije i NATO-a.

4.3. Časnička škola

Njezina je zadaća osposobljavanje kandidata koji su završili vojno-civilnu izobrazbu za prvu časničku dužnost, kao i za niže zapovjedne i stožerne dužnosti unutar grana OS RH i Zapovjedništva za potporu.

Prva je razina izobrazbe Temeljna časnička izobrazba, koja se provodi u dvije faze. U prvoj fazi kandidati za časnike pohađaju stručni, preddiplomski ili diplomski studij na fakultetima splitskoga i zagrebačkoga sveučilišta i za to vrijeme imaju mogućnost smještaja na HVU-u, a provedbom triju vojnih kampova završavaju temeljnu vojnu obuku. U drugoj fazi prve razine izobrazbe, koja počinje završetkom studija, kandidati za časnike pohađaju Temeljnu časničku izobrazbu, koja traje 10 mjeseci i provodi se na HVU-u i u postrojbama OS RH. Uspješnim završetkom te razine izobrazbe polaznicima se dodjeljuje prvi časnički čin (poručnik).

Na drugoj se razini časničke izobrazbe provodi Napredna časnička izobrazba, koja traje šest mjeseci i provodi se na HVU-u i u postrojbama OS RH. Na njoj se osposobljavaju časnici čina poručnik/natporučnik. Druga je razina časničke izobrazbe ujedno i zadnja razina granske izobrazbe.

U Časničkoj školi provode se sljedeći tečajevi:

1. Tečaj za prvu časničku dužnost
2. Tečaj za zapovjednika satnije
3. Tečaj za nižeg stožernog časnička.

4.4. Dočasnička škola

Zadaća je Dočasničke škole školovanje sveukupnog dočasničkog kadra za potrebe svih dočasničkih dužnosti u OS RH, od postrojbi preko zapovjedništava grana do drugih ustrojstvenih cjelina. Dočasnička škola sastoji se od Tečaja za razvoj temeljnih

sposobnosti vođenja, Temeljne dočasničke izobrazbe, Napredne dočasničke izobrazbe i Visoke dočasničke izobrazbe.

Tečaj za razvoj temeljnih sposobnosti vođenja osnovni je dočasnički tečaj namijenjen izabranim djelatnim vojnim osobama. Njegova je zadaća obučavanje u temeljnim znanjima potrebnim za vođenje tima i ostalim dužnostima čina skupnika. Svim se djelatnim vojnim osobama koje završe tečaj dodjeljuje prvi dočasnički čin (skupnik) i raspoređuju se na dočasničke dužnosti.

Temeljna dočasnička izobrazba namijenjena je školovanju dočasnika za čin desetnika, tj. za dužnost zapovjednika desetine. Osposobljava dočasnike za temeljne sposobnosti vođenja desetinom, prenošenje osnovnih vojnih znanja vojnicima te za sve ostale dužnosti čina desetnika. Temeljna dočasnička izobrazba traje šest mjeseci.⁹

Napredna dočasnička izobrazba namijenjena je školovanju dočasnika za obnašanje dužnosti na razini voda i ostalih dužnosti čina narednika. Provodi se kao logični nastavak slijedne dočasničke izobrazbe te osposobljava dočasnike za rad u dočasničkom zboru. Napredna dočasnička izobrazba traje tri mjeseca.¹⁰

Visoka dočasnička izobrazba, kao integralna izobrazba OS RH, osposobljava dočasnike za najveće dočasničke dužnosti u zapovjedništvima, ustanovama i postrojbama. Dočasnici koji završe Visoku dočasničku izobrazbu osposobljeni su za dužnosti od prvoga dočasnika bojne do prvoga dočasnika Glavnoga stožera, za rad u postrojbama, za savjetnike viših zapovjednika i za rad u intergranskim stožerima. Visoka dočasnička izobrazba traje 10 mjeseci.

4.5. Škola stranih jezika “Katarina Zrinska”

Zadaća joj je osposobljavanje djelatnika Ministarstva obrane Republike Hrvatske (MORH) i OS RH za služenje jednim od stranih jezika. Glavna je sposobnost Škole stranih jezika zaokruženi standardizirani koncept učenja stranih jezika koji se provodi sustavom intenzivnih tromjesečnih tečajeva, u skladu sa zahtjevima STANAG 6001 i međunarodnim civilnim standardima, sa stupnjevima od 1 do 3 (temeljni, srednji i napredni). Uče se engleski, njemački, francuski i talijanski jezik. Osim redovitih oblika izobrazbe, Škola drži i specijalističke tečajeve za potrebe pripadnika OS RH kao što su: tečaj engleskoga jezika za stožerne časnike, tečaj za pripadnike Mobilnoga promatračkog tima za vezu (MLOT), Operativnoga mentorskog tima za vezu (OMLT) i tečaj metodike za instruktore engleskoga jezika. U Školi stranih jezika nalaze se i središta za samoučenje ili SAC (engl. *Self-access Center*) u sva tri odjela. Ona čine integralni dio koncepta učenja engleskoga jezika radi individualnoga održavanja razine stečenog znanja i pripremanja za viši stupanj te su temelj za razvoj sustava učenja na daljinu.

⁹ U Temeljnu dočasničku izobrazbu spadaju temeljni i specijalistički moduli.

¹⁰ Napredna dočasnička izobrazba sastoji se od općega i specijalističkoga modula, s time da se provodi i tečaj za I. dočasnika voda/satnije ili tečaj za stožernoga dočasnika.

4.6. Program “KADET”

Ministarstvo obrane Republike Hrvatske od 2003. provodi stipendiranje studenata pod nazivom Civilno-vojno školovanje – “Kadet”. Kadet je stipendist Oružanih snaga RH koji svoja prava i obveze ostvaruje ugovorom potpisanim s MORH-om o školovanju, odnosno stipendiranju na preddiplomskim studijima na fakultetima sveučilišta u Zagrebu i Splitu te na Tehničkom veleučilištu u Zagrebu.

Kadeti se školuju za časnike rodova svih grana OS RH:

- Hrvatska kopnena vojska
- Hrvatska ratna mornarica
- Hrvatsko ratno zrakoplovstvo i protuzračna obrana.

Kadeti se školuju za časnike sljedećih rodova:

- borbeni rodovi: pješništvo, oklopništvo, zrakoplovstvo i pomorstvo
- rodovi borbene potpore: topništvo, protuzračna obrana, inženjerija, veza, nuklearno-biološko-kemijska obrana, motrenje i navođenje, vojno-obavještajni rad i vojna policija.

Uz spomenute izobrazbe i tečajeve, na razini HVU-a provode se i Vojno-diplomat-ska izobrazba te tečajevi informatike i tečajevi iz područja geografskih informacijskih sustava (GIS) i prostornih informacijskih sustava (PIS).

5. Zaključak

Hrvatsko vojno učilište stalno se prilagođava novim izazovima i postavljenim vojnoobrazovnim ciljevima. Ulaskom u NATO morali su se izraditi dodatni koncepti na temelju novih zahtjeva i iskustava (NATO, Ujedinjeni narodi, EU i misija u zemlji). Hrvatsko vojno učilište kao jedina visokoobrazovna vojna ustanova u Republici Hrvatskoj ima dvojnu ulogu – izobrazba novog osoblja i cjeloživotna izobrazba postojećeg dočasničkog i časničkog kadra da bi se mogli zadovoljiti sve veći i složeniji zahtjevi koji se stavljaju pred suvremene oružane snage.

Jedan je od većih izazova povezivanje civilne i vojne izobrazbe – zajednička izobrazba civilnoga i vojnoga osoblja koja se temelji na sveobuhvatnom pristupu. U svemu se tome mora biti obazriv i u odnosu na stvaranje racionalnog – priuštivog i održivog sustava koji će moći odgovoriti na postavljene izazove. Postojeći sustav školovanja časnicima daje dostatnu razinu znanja, sposobnosti i vještina na temelju kojih izvršavaju svoje zadaće na različitim dužnostima u granama Oružanih snaga, Zapovjedništvu za potporu, Hrvatskom vojnom učilištu “Petar Zrinski”, Glavnom stožeru Oružanih snaga i Ministarstvu obrane Republike Hrvatske.

LITERATURA

1. Anić, V. (1994). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
2. Antić, S. (2000). *Rječnik suvremenog obrazovanja: obrazovanje u trendu 21. stoljeća*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
3. Barić, R. (2004). Transformacija NATO-a i hrvatska obrambena reforma. *Polemos*, 7 (1-2), str. 45-89.
4. Barić, R., Barišić, A. i Mareković, M. (2003). *Hrvatska vojska u eri globalizacije (ili globalizacijske) politike*. Zagreb: DEFIMI.
5. Bognar, L. i Matijević, M. (2002). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Božinović, D. (2008). Transformacija NATO-a iz perspektive hrvatskog članstva u Savezu. U: Horvat, V. i Ocvirek-Krušić, K., ur. *Hrvatska i NATO – je li kasno za alternativu?*. Zagreb: Heinrich Boll Stiftung, str. 269-273.
7. Cass, W. A. (1971). *Basic Education for Adults*. New York: Association Press.
8. Dugoročni plan razvoja Oružanih snaga Republike Hrvatske 2006. – 2015. (2006). *Narodne novine*, br. 81/06.
9. Genschel, D. (2001). Mjesto i uloga vojske u demokratskim civilnim društvima. *Polemos*, 4, str. 13-22.
10. Hrastović, I. (2005). Zapovjedno-stožerna škola “Blago Zadro” – izobrazba najviših časnika HV-a tijekom Domovinskog rata. *Polemos*, 8 (1-2), str. 105-149.
11. Jug, D. (2005). Izobrazba djelatnih časnika hrvatske vojske od rujna 1992. do prosinca 1993. na HVU KoV “Petar Zrinski”. *Polemos*, 8 (1-2), str. 63-84.
12. Jurić, V. (2007). Kurikulum suvremene škole. U: Previšić, V., ur. *Kurikulum – teorije, metodologije, sadržaj, struktura*. Zagreb: Školska knjiga, str. 217-267.
13. Mijatović, A. i sur. (1999). *Osnove suvremene pedagogije*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
14. Ministarstvo obrane (2005). *Strateški pregled obrane*. Zagreb.
15. Ministarstvo obrane (2007). *Koncept izobrazbe za potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske (OS RH)*. Zagreb.
16. Nazor, A. (2005). Početci izobrazbe dočasnika HV-a u Domovinskom ratu. *Polemos*, 8 (1-2), str. 11-61.
17. Potkonjak, N. i Šimleša, P. (1989). *Pedagoška enciklopedija*. Zagreb: Školska knjiga.
18. Pravilnik o načinu i uvjetima školovanja za potrebe Oružanih snaga na vojnim učilištima, školama u građanstvu i inozemstvu (2003). *Narodne novine*, br. 107/03.
19. Pravilnik o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (2009). *Narodne novine*, br. 91/09.
20. Puljiz, I. i Živčić, M. (2009). Pojmovnik politika obrazovanja odraslih. U: *Međunarodne organizacije o obrazovanju odraslih*. Zagreb: Birotisak d.o.o.
21. Sekulić-Majurec, A. (2007). Uloga sudionika odgojno-obrazovnog procesa u stvaranju, provedbi i vrednovanju kurikuluma. U: Previšić, V., ur. *Kurikulum – teorije, metodologije, sadržaj, struktura*. Zagreb: Školska knjiga, str. 305-331.
22. Tatalović, S. i sur. (2009). Sigurnosno i obrambeno obrazovanje u Republici Hrvatskoj. U: Tatalović, S., ur. *Zbornik radova Obrambeno i sigurnosno obrazovanje u 21. stoljeću*, 14. – 17. rujna 2008., Mali Lošinj. Zagreb: Politička kultura, str. 9-60.
23. Vukadinović, R. (2006). Hrvatska na putu u NATO. *Međunarodne studije*, 6 (1), str. 45-59.
24. Vukadinović, R., Vukadinović, Č. L. i Božinović, D. (2007). *NATO Euroatlantska integracija*. Zagreb: Topical.
25. Zakon o hrvatskom kvalifikacijskom okviru (2013). *Narodne novine*, br. 22.

Andrija Kozina, Zagreb

CROATIAN MILITARY TEACHING ESTABLISHMENT – ROLE AND ORGANISATION

Summary

Military personnel are the greatest value and advantage of the Armed Forces of the Republic of Croatia. Patriotism, education, training, discipline, leadership and the ability to adapt to any situation present their best qualities that manifest themselves on a daily basis as they carry out their missions and tasks in Croatia and abroad. The present school system provides officers with certain knowledge, competence and skills needed to carry out tasks in different positions in all components of the Croatian Armed Forces. Military training is an integral and inseparable part of the process of building up the army as an institution. Throughout the world military schools undergo transformation to become centres of development, quality teaching and training based on scientific research. Truly democratic armed forces require thorough military professionalism that may be achieved by well organised training, increasing education and lifelong learning for officers and non-commissioned officers so that they may adapt to the contemporary military environment and to the work in the present and future military alliances (NATO, EU, UN).

Military education shows a tendency towards abandoning the traditional closed military education. Modern military education is adapting to new forms of warfare and to the development of a wider defence and general education on the university level. One of the greater challenges facing Croatian military teaching establishments is to connect military and civil education based on a comprehensive approach.

Key words: Croatian military teaching establishment,
military schools, security and defence education